

Pārmaiņu ekonomikas piemēri

Vēlamies iepazīstināt Tevi ar četriem lieliskiem piemēriem, kas raksturo pārmaiņu ekonomikas ienākšanu Latvijā. Tie ir saimnieciska rakstura projekti, kuriem ir tuva ilgtspējīga attīstība, kuri ir atkārtojami arī citos Latvijas novados un kuri kopumā uzskatāmi par pirmo nepieciešamību jebkurai apdzīvotai vietai Latvijā.

Projekts "REconomy", Ikšķiles Pārmaiņu iniciatīva

Pārmaiņu ekonomikas iezīmes

1. **Elastība kā rezultāts** – pārmaiņu ekonomika veicina kopienas elastību (pretoties spēju ārējiem satricinājumiem, piemēram, ekonomikas krīzēm, enerģijas un resursu trūkumam un klimata pārmaiņu ietekmei). To pārstāvošie uzņēmumi / organizācijas ir kopienas sastāvdaļa, bet elastīgi arī paši par sevi, tiecoties būt finansiāli ilgtspējīgi un pēc iespējas neatkarīgi no ārējiem finansējuma avotiem.
2. **Saprātīga resursu izmantošana** – pārmaiņu ekonomiku pārstāvošie uzņēmumi / organizācijas efektīvi un saprātīgi izmanto dabas resursus (tai skaitā enerģiju), respektējot to limitus un minimizējot atkritumu plūsmas. Fosilo resursu izmantošana tiek īpaši samazināta.
3. **Atbilstoša lokalizācija** – attiecībā uz resursu ieguvī, distribūciju un mijiedarbību ar plašāku ekonomiku pārmaiņu ekonomiku pārstāvošie uzņēmumi / organizācijas darbojas mērogā, kas ir atbilstošs videi, ekonomikai un biznesa sektoram
4. **Varāk nekā peļņa** – pārmaiņu ekonomiku pārstāvošie uzņēmumi / organizācijas eksistē, lai sniegtu pieejamus (samērīgi lētus), ilgtspējīgus produktus un pakalpojumus un dotu darbiniekiem pieklājīgu iztikas avotu, nevis tikai lai ražotu peļņu īpašniekiem. Tie var nest peļņu, bet tad tā prioritāri tiek ieguldīta kopienas labumam, nevis investoriem.
5. **Kopienas sastāvdaļa** – pārmaiņu ekonomiku pārstāvošie uzņēmumi / organizācijas strādā kopējā labklājības līmeņa celšanas virzienā, īpašumtiesības un kontroles tiesības saprāta robežās ir deleģētas tā darbiniekiem, klientiem, lietotājiem, īrniekiem un kopienai. Pārmaiņu ekonomikā izmanto biznesa modeļus, kas ir pēc iespējas atvērti, autonomi, līdztiesīgi, demokrātiski, iekļaujoši un atbildīgi. Pārmaiņu ekonomiku pārstāvošie uzņēmumi / organizācijas papildina cits citu un savstarpēji sadarbojas.

"DarbaVieta"

Kopā strādāšanas iniciatīva

www.dalamdarbavietu.lv

Misija

Strādāt sev, kopā!

„DarbaVieta” misija ir vienkārša – tā ir vērsta uz tādu praktisku problēmu risināšanu, kas radušās gan sociāl-ekonomiskās krīzes laikā, gan vienmēr pastāvējušas saistībā ar cilvēku vēlmi strādāt nedaudz citādāk, brīvāk, efektīvāk, iekļaujošāk, radošāk un darošāk. Risinot problēmu, kad cilvēki – pašnodarbinātie nevēlas turpināt darbu no viesistabas vai kafejnīcas, bet meklē ne tikai atbilstošāku darba vidi, bet arī sadarbību ar citu nozaru profesionāļiem. Ir vērsti uz domu un prasmju apmaiņu un savstarpēju papildināšanu.

Produkts / pakalpojums

„DarbaVieta” savā darbībā laikā un telpā ir vērsta, lai arvien mazāk lietotu jēdzienu „pakalpojums”. Mēs uzstājam uz pilnīgi horizontālām, pret „top-down” vērstām attiecībām, tāpēc var teikt, ka „DarbaVieta” pamatā piedāvā kopā-strādāšanas darba telpas pašnodarbinātiem profesionāļiem, brīvo profesiju pārstāvjiem un citiem interesentiem, kuri sapratuši, ka strādāt no mājām ir kaitīgi gan privātajai, gan darba dzīvei. Kā risinājums ir izveidojusies alternatīva un radoša mikro kopiena.

Projekta dalībnieki

Komandas kodolu veido četri cilvēki, kas brīvprātīgi, lai nodrošinātu „DarbaVieta” eksistenci paralēli saviem individuālajiem projektiem, strādā teju pilnas slodzes darbu. Tomēr darbības organizēšanā ir iesaistīta visa kopā strādājošā kopiena un, lietot jēdzienu „darbnieks”, nav īsti korekti. Palielinoties cilvēku skaitam un uzturēšanas darbu apjomam, ar laiku DarbaVieta varētu algot administratoru uz pusslodzi.

Juridiskā forma, finanses un rentabilitāte

Projekta juridisko ietvaru veido nevalstiskā organizācija. Precīzi aprēķini par apgrozījumu pagaidām nav veikti. Pašlaik norit intensīvs darbs, lai ilgtermiņā nodrošinātu „DarbaVieta” finansiālu ilgtspēju un pašpietiekamību. Finansējums darbības uzsākšanai nāca no kopienas privātiem avotiem.

Lokalizācija un saikne ar vietējo sabiedrību

„DarbaVieta” fundamentāli ir veidots kā atvērts projekts, kura pārvaldē piedalās visa kopiena ar ambīcijām, lai tā laika gaitā augtu un vērstos plašumā, iesaistot arī citus cilvēkus, organizācijas, uzņēmumus, projektus u.c., „DarbaVieta” saimniecisko darbību raksturo „glocal” pieeja – think global, act local. Intelektuālo resursu ieguve un sadale norit kopienas ietvaros, veicinot tās pašpietiekamību.

Klimata pārmaiņas un ilgtspējīgas attīstības veicināšana

Lai arī projekta darbībai nav tiešu ietekmju uz klimata pārmaiņām, kā arī projektu pašu klimata pārmaiņas neietekmētu lielā mērā, dziļākajā būtībā „DarbaVieta” jau no pašiem sākumiem darbojas atbilstoši pārmaiņu iniciatīvu principiem. Tāpēc 2014. gada janvārī „DarbaVieta” piedalījās Ikšķiles Pārmaiņu iniciatīvas organizētajā Kopienas ekonomikas forumā.

DARBA VIETA

„DarbaVieta” mājgās telpas produktīvam darbam

“DarbaVieta fundamentāli ir veidots kā atvērts projekts, kura pārvaldē piedalās visa kopiena ar ambīcijām, lai tā laika gaitā augtu un vērstos plašumā, iesaistot arī citus cilvēkus, organizācijas, uzņēmumus, projektus”

Bioloģiskās pārtikas Tiešās pirkšanas pulciņi

www.tiesapirksana.lv

Misija

Dzīvelīgi lauki un veselīga vietējā pārtika

Tiešās pirkšanas pulciņu (turpmāk tekstā – TPP) misija ir nodrošināt kopienas vajadzību pēc ekoloģiski tīras un svaigas vietējās pārtikas par pieņemamām cenām pa tiešo no bioloģiskajām saimniecībām un mājražotājiem, tādējādi rūpējoties par kopienas dalībnieku veselību, atbalstot kopienas zemniekus un mazinot vides ietekmi no pārtikas ražošanas un iegādes.

Produkts / pakalpojums

TP pulciņi nodrošina savus dalībniekus - pircējus - ar regulāras ekoloģiski tīras un svaigas vietējās pārtikas iegādi no sertificētām bioloģiskajām saimniecībām un savus dalībniekus - saimniecības - ar regulāriem pasūtījumiem, stabilu produkcijas noietu un ienākumiem. Tas nodrošina lielāku kopienas pārtikas neatkarību un pašpietiekamību. Tiešais ciešais kontakts starp pircēju un zemnieku ļauj būt elastīgiem.

TP pulciņi ir alternatīvs, videi draudzīgāks pārtikas iegādes modelis, kas attīstījies Latvijā pēdējo trīs gadu laikā un turpina attīstīties. Tās ir neformālas pircēju grupas, kas organizē regulārus, iknedēļas iepirkumus no vietējiem bioloģiskajiem zemniekiem un mājražotājiem.

Projekta dalībnieki

TP pulciņu darbība (zemnieku apzināšana, pasūtījumu savākšana un nodošana, sašķirošana un izdalīšana, kā arī pulciņa koordinēšana) balstās pilnībā uz brīvprātīgu darbu – katrs pulciņa dalībnieks iegulda savu laiku rotācijas kārtībā kādā no sev piemērotākajām dežūrām. Vidēji vienam brīvprātīgajam dežurāntam sanāk dežurēt 3-4 stundas reizi divos mēnešos. Kopā pa visiem 10 pulciņiem ir vismaz 300 brīvprātīgo. Šobrīd darbojas jau 10 grupas Rīgā un citās pilsētās, kopējais iesaistīto skaits – vairāk kā 500 ģimenes un vairāk kā 50 bioloģiskie zemnieki.

“Tiešās pirkšanas kustības mērķis ir veicināt videi atbildīgu patēriņu, izglītot patērētājus par to, kādēļ ir būtiski izvēlēties vides slodzi mazinošus produktus un patēriņa veidu...”

Lokalizācija un saikne ar vietējo sabiedrību

TP pulciņi izvēlas sadarboties tām saimniecībām, kas atrodas tuvākajā apkārtnē vai kurām sanāk pa ceļam, lai nebūtu lieka transportēšana. Transporta loģistika plānošanā zemnieki tek mudināti sadarboties savā starpā. TP pulciņi sadarbojas ar draudzīgiem uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām, kuri dod iespēju pulciņiem darboties savās telpās.

TP pulciņi pēc savas darbības ir tomēr ierobežoti, jo vairāk kā 30-50 ģimenes vienā pulciņā īsti nevar piedalīties. Bet visas iesaistītās ģimenes un indivīdi ir iesaistīti pulciņu lēmumu pieņemšanā un pārvaldībā.

Juridiskā forma, finanses un rentabilitāte

Šobrīd vēl visi Tiešās pirkšanas pulciņi darbojas kā neformālas domubiedru grupas. Tuvākajā laikā iespējams, ka visu pulciņu tīkls tiks reģistrēts kā biedrība.

TP pulciņi ir finansiāli ilgtspējīgi divu faktoru dēļ: 1) minimālas izmaksas, un 2) kolektīvā iesaistīšanās un atbildība. Pulciņi darbojas ar minimālām izmaksām (aptuveni EUR 200 – 500 gadā). Pulciņi īpaši piedomā, lai to darbībā nebūtu nevajadzīgi izdevumi: telpas tiek sameklētas pie draudzīgu domubiedru uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām, saimniecības lietas sadabūtas ziedojumu veidā (kā piemēram ledusskapji) vai arī iegādātas lietotas (kā piemēram plastmasas kastes pasūtījumu sašķirošanai). Un nelieli izdevumi par elektrību mītnes vietai, iepakojumu vai taru, kas tomēr rodas, tiek segti no dalībnieku biedru naudām.

TP pulciņi darbojas pēc bezpeļņas principa, jo zemnieku produktiem netiek piemērots nekāds uzcenojums. Princips ir, ka pelna tikai zemnieks. Pirmais Tiešās pirkšanas pulciņš izveidojās Rīgā 2011. gadā. Un trīs gadu laikā ir izveidojušies vēl deviņi pulciņi ne tikai Rīgā, bet arī citās Latvijas pilsētās.

Klimata pārmaiņas un ilgtspējīgas attīstības veicināšana

Klimata pārmaiņu ietekme uz TP pulciņu darbību atkarīga no tā vai konkrētie laikapstākļi ir labvēlīgi vai nelabvēlīgi lauksaimniecībai konkrētajā periodā. Siltāki klimatiskie apstākļi it kā varētu šķist labvēlīgāki lauksaimniecībai Latvijā, bet kopumā pēdējā laikā lielākam laikapstākļu mainīgumam un neprognozējamībai ir negatīva ietekme uz zemnieku saimniekošanu, jo grūtāk plānot un biežāk gadās neražas apstākļi.

Tiešās pirkšanas kustības mērķis ir veicināt videi atbildīgu patēriņu, izglītot patērētājus par to, kādēļ ir būtiski izvēlēties vides slodzi mazinošus produktus un patēriņa veidu, tādēļ TP modeli popularizējot grupas tiek aicinātas produktu pamatklāstā izvēlēties tikai vietējo, sertificēto biolauksaimnieku produktus. Grupas biedrus vieno kopīgas pamatvērtības: pelna tikai zemnieks, iepirkumus grupai organizē brīvprātīgie dežuranti – katrs grupas biedrs regulāri dežurē, tāpat būtiska ir komunikācija ar zemnieku. Šāds iepirkuma modelis atbalsta tieši vietējo, bioloģisko lauksaimnieku, mazina “pārtikas jūdzes”, iepakojuma patēriņu (notiek organizēta taras atgriešana, zemnieki tiek izglītoti par videi draudzīgām iepakojuma alternatīvām), kā arī mazina pārtikas izmešanu, jo pirkumi netiek veikti impulsīvi, tiek novērtēta to augstvērtīgā izcelsme.

Projekts "REconomy", Ikšķiles Pārmaiņu iniciatīva

Biedrība "Kulturys studeja Speiga"

Ambelu ekokopiena

www.latgola.permakultura.lv

Misija

Uzbūvēt domubiedru kopienas vietējā sabiedrībā ar mērķi padarīt katra domubiedra un vietējās sabiedrības kopumā dzīvošanu vairāk pašpietiekamu un ilgtspējīgu.

Produkts / pakalpojums

Dažādi sociāli projekti sabiedrības ilgtspējas un pašpietiekamības veicināšanai – aitu dāvināšana un apmācības, kooperēšanās aitikopības uzsākšanai; kopienas dārzu stādīšana pašvaldības un skolu zemē; tiešās pirkšanas grupu organizēšanas iniciēšana; pētījumi dažādu resursus taupošo tehniku ieviešanai/popularizēšanai lauku vidē (mulča, biogāzes ieguve). Tiek veicināta informācijas plūsma pretēja oficiālo mediju radītajai, ka laukos dzīvot VAR; Laukos dzīvot ir skaisti; Laukos dzīvot ir pat vieglāk kā pilsētā, ja sakārto vērtību sistēmu.

Projekta dalībnieki

3 darbinieki uz 1/5 slodzes, 1 darbinieks uz pilnu slodzi, 3-8 brīvprātīgie (dažādām aktivitātēm dažāds skaits).

Juridiskā forma, finanses un rentabilitāte

Biedrība; izvēlējamies, kā ērtāko formu līdzekļu piesaistei maza mēroga sociāliem projektiem reģionā ar zemu ekonomisko aktivitāti, jo vairāk tāpēc, ka bez pašu līdzekļiem un sākotnēji arī bez kooperēšanās pieredzes, biedrība ir tā forma, kura var saņemt atbalstu arī praktiskām lietām. Vēl joprojām mūsu aktivitātes ir tādas, ka biedrība ir visērtākā un ekonomiski izdevīgākā forma, jo netiek apgrūtināta ar liekiem nodokļiem.

Apgrozījums - 8300 LVL piesaistītie projektu līdzekļi; peļņas nav,; plānojam līdz 2015. gada beigām uzsākt sociālās uzņēmējdarbības projektu, nodrošinot neatkarību no fondu līdzekļiem.

Mēs strādājam no projekta uz projektu. Laikā, kad nav projektu līdzekļu, turpinām kooperācijas attīstīšanu un vienkāršu komunikāciju, kā arī ģenerējam idejas tālākām aktivitātēm.

Lokalizācija un saikne ar vietējo sabiedrību

Iespēju robežās tiek izmantoti vietējo amatnieku/ zemnieku piedāvājumi. Zemnieki tiek aicināti iesaistīties tiešās pirkšanas ķēdēs. Informācijas un apmācības pasākumi orientēti uz vietējo lauku iedzīvotāju vajadzībām, cenšamies pēc iespējas uzrunāt personīgi aktīvākos iedzīvotājus, zemniekus. Dāvināšanas projekts tieši orientēts uz lokālajiem iedzīvotājiem.

Mēs esam pārliecinājušies, ka lēmumus jāpieņem cilvēkiem, kuri ir gatavi lēmumus realizēt, tāpēc biedrības un projektu pārvaldīšanā balstīties rodas cilvēkiem, kuri pilnvērtīgi iesaistās. Process ir organisks. Nav mūsu mērķi taisīt plašu atskaitīšanos vai iesaistīt lēmumu pieņemšanā cilvēkus, kuri nepiedalās procesu veicināšanā.

Klimata pārmaiņas un ilgtspējīgas attīstības veicināšana

Permakultūras tehniku pielietojums dārzkopībā palīdz gūt ražu arī nestabila/ ekstrēma klimata apstākļos, šis ir viens no argumentiem ar kura palīdzību tiek izplatītas permakultūras zināšanas sabiedrībā. Biogāzes savākšanas iekārtas dod tiešu pozitīvu ietekmi lauksaimniecības piesārņojuma mazināšanai. Mēs cenšamies ietekmēt klimatu pozitīvi!

Biedrības darbs pēc būtības atbilst pārmaiņu iniciatīvai, lai gan pagaidām neesam reģistrēti pārmaiņu iniciatīvu tīklā.

Saimes dārza stādīšanas talka - stādam plūškoku un irbenājus (2013.gada oktobris Ambelos)

Pataļči pēc stādīšanas talkas (2013.gada oktobris Ambelos)

Solmu dīna (2011.gada maijs) - seminārs par permakultūras tehnikām Vārkavas novada Mazkursišos

Slutes vīru jam session - amatnieku/namdaru prasmju skola Ambelu pagasta Putānos 2013.gada augustā

"Mēs esam pārliecinājušies, ka lēmumus jāpieņem cilvēkiem, kuri ir gatavi lēmumus realizēt..."

Biedrība "Ikšķiles Brīvā skola" Ikšķiles ekokopienas sastāvdaļa

www.brivaskola.lv

Misija

Darīt to, kas patīk!

Darīt to, kas mums patīk un tā kā mums to patīk, mēs negribam citiem norādīt, ko viņi dara nepareizi, bet labāk izvēlamies darīt paši un ar savu piemēru mainīt cilvēku attieksmi. Piemērs aizrauj daudz labāk, nekā ierastā kritika. Ļoti novērtējam valsts un pašvaldības sadarbību, jo tiešām ir iespējams izveidot savu izglītības iestādi un saņemt valsts mērķdotācijas, tas tiešām ir lieliski! Izejot no izglītības, apvienojam savas intereses un spēkus arī citās jomās – vide, kopiena, pārtika, dzīvesveids utt.

Produkts / pakalpojums

Biedrība organizē izglītojošus seminārus un praktiskas nodarbības "Ikšķiles Brīvās skolas" vecākiem, kā arī citiem interesentiem no visas Latvijas gan par latvisko dzīvesziņu (lekcijas par latviešu godiem, tautas dziesmu sadziedāšanās), gan videi draudzīgu dzīvesveidu (dabiskas kosmētikas gatavošanas semināri, veģetārās pavārmākslas kursi u.c.)

Biedrība izveidojusi arī Tiešās pirkšanas (TP) pulciņu, kurā iesaistās gan Ikšķiles, gan Ogres iedzīvotāji. TP dalībnieki iegādājas pārtikas produktus no bioloģiski sertificētām zemnieku saimniecībām, nemaksājot par produktiem uzņēmumu, ko piemērotu tidzniecības vietas. Attiecīgi visi pulciņa dalībnieki iesaistās produktu saņemšanā un izdalē, veltot tam savu laiku un enerģiju, bet ietaupot finansas. Lai kopiena būtu pašpietiekama, tai nepieciešamas zināšanas par to, ko iespējams paveikt pašu spēkiem, kādas prasmes piemīt līdzcilvēkiem, ko katrs var piedāvāt kopienai, lai iespējami vairāk procesus būtu iespējams organizēt pašu vidū. Tādēļ arī biedrības "Ikšķiles Brīvā skola" būtiskākais pienesums ir šo cilvēku-domubiedru pulcēšana vienkopus, lai iepazītos, iegūtu jaunas zināšanas, dalītos savā pieredzē un katrs varētu dot savu pienesumu kopienas tālākai mērķu sasniegšanai.

Projekta dalībnieki

Biedrībā šobrīd darbojas 12 brīvprātīgie un viens darbinieks ar pilnas slodzes darba dienu.

"Lai atvērtu skolu Ikšķilē ļoti noderēja Tautskolas 99 Baltie zirgi vadītāja Ojāra Rodes uzticēšanās, jo, pateicoties viņam, varējām kļūt par akreditētas pamatskolas filiāli un līdz ar to arī saņemt valsts un pašvaldības atbalstu."

Juridiskā forma, finanses un rentabilitāte

Biedrības statusu izvēlējamies, jo tas visprecīzāk ļauj realizēt izvēlētos mērķus. Tāpat esam saņēmuši sabiedriskā labuma statusu, kas sniedz dažādas prioritātes gan Eiropas Savienības fondu finansējuma piesaistē, gan nodokļu politikas atvieglojumus. Ikšķilē darbojamies no 2010.gada.

Lai atvērtu skolu Ikšķilē ļoti noderēja Tautskolas 99 Baltie zirgi vadītāja Ojāra Rodes uzticēšanās, jo, pateicoties viņam, varējām kļūt par akreditētas pamatskolas filiāli un līdz ar to arī saņemt valsts un pašvaldības atbalstu. Vienlaikus izmantojam arī vecāku līdzmaksājumu 60 Ls apmērā skolotāju algu papildmaksājumam. Skolu atvērām 2 mēnešos un naudas izteiksmē ieguldījums bija tikai 200 Ls, pārējo visu saņēmām no draugiem, paziņām, labvēļiem vai atnesām no savām mājām. Bez finansēm neiztikam, bet lieliski varam pastāvēt un dot iespēju savā skolā organizēties arī tādām biedrībām, kurām nav patstāvīgas pulcēšanās vietas. Daudz rakstām projektus un cenšamies dzīvot saprātīgi, pirms lietas pērkam, vienmēr pajautājam, vai kādam tāda nav lieka mājās.

Lokalizācija un saikne ar vietējo sabiedrību

Priecājamies par vietējiem darbiniekiem, kuriem nodrošinām darba vietas (skolotājiem algas maksājam no Tautskolas 99 Baltie zirgi, tādējādi esam darba devēji vēl 10 pedagogiem). Priecājamies par sadarbību un iespējām ko ar savu darbību varam mainīt, vietējie zemnieki interesējas par Tiešo pirkšanu, jo stāstam, ka tas ir jauks veids un labs iemesls sertificēties par BIO ražotājiem. Esam atjaunojuši vēsturisko Elkšņu skolas ēku, arī par to pašiem liels prieks. Esam gana atvērti, bet darbojas arī valde, kura pieņem lēmumus pamatojoties uz ilgtermiņa mērķiem un vīzijām.

Klimata pārmaiņas un ilgtspējīgas attīstības veicināšana

No kuras puses skatās – pozitīva tajā ziņā, ka nevedam bērnus katru dienu uz Ādažiem vai Jūrmalu, kur ir citas alternatīvās skolas, bet nodibinām skolu sev pie mājām un bērni uz turieni dodas ar kājām. Negatīva – skolas ēka ir veca un būtu jāasiltina.

